

ดอกไม้ในวรรณคดีไทย ๑๑

โดย บัณฑลอบ ฅน 27

๑๑ ลานสิง

อยู่อย่างกร่างไกรใบหนา พิลั่งกาสา ภาทลงแสงโคจิง
โก่งกางต้นลาตละตึงปดิง ล้วนเหล่าลาตึง มะปริงกระทิงทองหลาง

วรรณคดี : พรรณพฤษา

ผู้ประพันธ์ : พระยาศรีสุนทรโวหาร น้อย อาจารย์่างกรู

ในวรรณคดี ศรีสยาม นามลางสิง ถูกพาดพิง อิงวรรณกรรม "พรรณพฤกษา"
พระยาศรีสุนทร โวหาร ประพันธ์มา พลังกาสา กระทั่งทองหลาง ปนลางสิง

ชื่อละติน Bauhinia scandens L. เกิดดินแดน อินเดีย งอกงามยิ่ง
ภูมิภาค อินโดจีน ถิ่นอ้างอิง ต้นลางสิง ไม้เนื้อแข็ง แผลลัดใบ

Family Leguminosae, Fabaceae มีเถาที่ แข็งแบน งอโค้งใหญ่
เป็นพรรณไม้ เนื้อแข็งเหนียว เกี้ยวเกาะได้ เถาเป็นชั้น คล้ายบันได ไต่ไปมา

ชื่อท้องถิ่น มะลิ้มคำ กระไดลิง ทั้งอ้างอิง เครือเสี้ยว ลดเลี้ยวหนา
อีกโขกนุ้ย กระไดวอก ออกลีลา เสริมคุณค่า ป่าไม้ไทย ให้งามตา

ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ พันไม้ใหญ่ สมุนไพร ใช้ได้ดี มีคุณค่า
สรรพคุณ มากมายล้น พันพรรณนา ตำหรับยา รักษาไข้ ไข้ข้อดี

เปือมาแพ้ว แก้กษัย ไตพิการ ตำรายา พื้นบ้าน ต้านพิษฝิ่น
ขับเหงื่อไหล ถ่ายพยาธิ เลือดลมดี ไม้ในวรรณคดี จบเพียงนี้ ฟั่น้องไทย

สถิตย์พันธ์ ธรรมสถิตย์

สมุนไพรกระไดลิงเป็นกิ่งเถา เเกาะเกี่ยวเอาขึ้นพันนั้นเป็นสาย
ตามกิ่งอ่อนมีขนขึ้นประปราย ขึ้นกระจายตามป่าเบญจพรรณ

ลำต้นไม้เนื้อแข็งแกร่งแบนเหนียว เลื้อยลดเลี้ยวคล้ายบันไดดูน่าขัน
เถาเป็นลอนเกี่ยวไปตามสายพันธุ์ คนเรียกกันกระไดลิงนั้นจริงนา

ขึ้นทั่วไปกระจายพันธุ์อยู่ทุกภาค ในเอเชียพบมากไม่ยากหา
ตามป่าแล้งเบญจพรรณขึ้นหนาตา เรียกกันมาหลายชื่อน่าสนใจ

ชื่อท้องถิ่นมะลิ้มคำกระไดออก บ้างนั้นบอกกลางลิงไม่สงสัย
ทั้งเครือเสี้ยวโขกนุ้ยเรียกกันไป สมุนไพรมีค่าล้ำเมื่อจำเป็น

กระไดลิงพืชใบเดี่ยวเรียวยาวรูปไข่ คล้ายหัวใจปลายแยกเป็นแฉกเห็น
ใบด้านบนเกลี้ยงเป็นมันดูสวยเย็น พืชนี้แน่นแก่พิษให้ติดใจ

ดอกเป็นช่อแยกแขนงที่ปลายกิ่ง งามเสียจริงกลีบดูดีออกสีใส
ขาวอมเหลืองดอกรูปถ้วยสวยละไม ผลนั้นไซ้เป็นฝักแบนรูปมนรี

กระไดลิงสรรพคุณมีหลายอย่าง แก่พิษบ้างแก้ร้อนในให้สุขศรี
โรคผิวหนังทั้งปวดข้อใช้ได้ดี ตามวิถียาพื้นบ้านมนานมา

กระไดลิงหรือกลางลิงอิงพืชอื่น ขึ้นกลมกลืนธรรมชาติตามประสา
อยู่ร่วมกันสามัคคีมีพึ่งพา น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่าพาโลกงาม

อัญชลี ณ เชียงใหม่

Bauhinia scandens L.
Photo: Nidhan Singh © Dehradun

พืชสมุนไพร กระไดลิง กล่าวอิงอ้าง
ไม้เลื้อยแกร่ง เนื้อแข็งเล่า กลุ่มเถาวัลย์

แปลกเหลือล้น ลำต้นนั้น คล้ายบันได
บนยอดไม้...ไม่ลงพื้น....ขึ้นชีวิ

ไร้ซึ่งโทษ ประโยชน์นี้ มีมากเหลือ
เหลือคณานับ ตำหรับยา ประชานิยม

สรรพคุณ สมุนไพร ได้เกิดผล
ต้นเมล็ดใบ อีกรากเล่า นำเอามา

ยาแก้พิษ สัมฤทธิ์ล้น คนชอบใช้
แก้ร้อนใน หายซึมเซื่อง ใจเรื่องรอง

จากต้นไม้ น้ำไหลซึม ใช้ดื่มกิน
ต้นต้มน้ำ นำมาดื่ม ปลื้มเหลือทน

โรคผิวหนัง สักคังเห่อ เผลอเป็นเกา
อีกปวดข้อ งอไม่ได้ หายปลิดทิ้ง

เรียกอีกอย่าง ว่าลางสิง ไม้มิ่งขวัญ
ตระกูลถั่ว ทัวเขตชนบท นั้นมากมี

สัตว์ปลอดภัย ไต่หากิน จินต์สุขศรี
ศัตรูนี้.....ไม่ปีทา.....พารื่นรมย์

พฤษ์คำคุณ...จุนเจือ...เกื้อสุขสม
พันตรอมตรม หายขมขื่น ขึ้นคื่นมา

หลายหลากล้น ชนชอบใช้ ไปเสาะหา
ใช้ทำยา พาสุขสม อารมณ์ปอง

อาการไข้ หายหด สดใสผ่อง
แก้ระษัย เหงื่อไหลนอง ต้องกมล

แก้ไอได้ สมใจถวิล สิ้นหมองหม่น
บิดนั้นหาย สบายกัน ล้นสุขจริง

อับอายสาว เจ้ายิ้มแย้ม ไม่เฉยนิ่ง
ไร้ทานเทียม เยี่ยมยอดยิ่ง ทุกสิ่งอัน

คนผอมโซ พุงโรป่อง มองประหลาด น่าอนาถ พยาธิเล่า ฝ้าสังสรรค์
ต้องใจร้าย ใช้เมล็ด ตีเค็ดอนันต์ เค็ดสะมอเร่ จบเห่พลัน ท่านใช้ดู

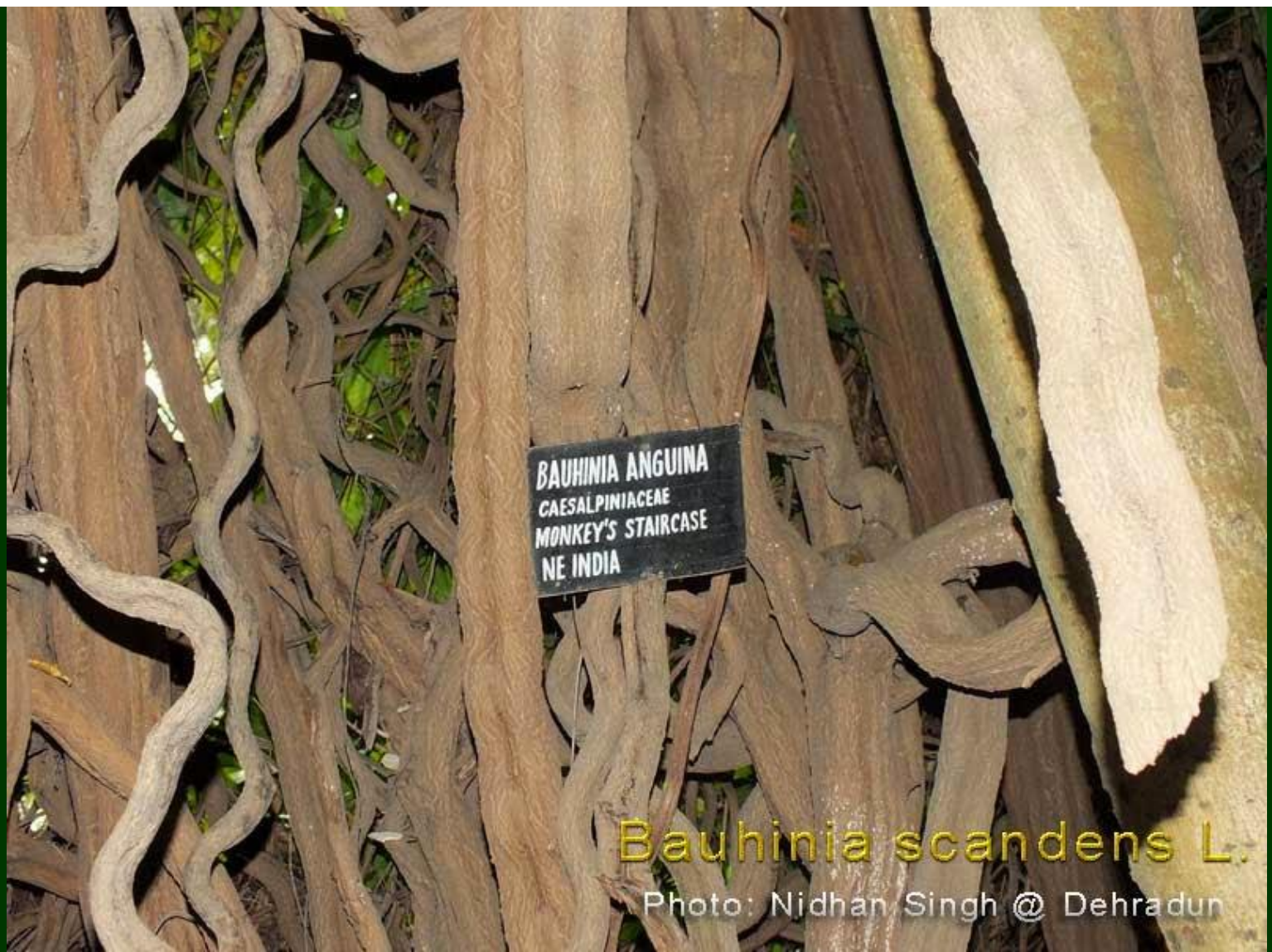
โกวิท ชีรวีโรจน์

กระไดลิงอิงเกาะกับไม้ใหญ่ เลาะเลื่อยไปในไพรไฉไลเห็น
โค้งหยิกหยักหักห้อยลอยโดดเด่น ดูดั่งเป็นเช่นชิงช้าंनाแกว่งไกว

คือพืชตระกูลถั่วกลัวไพรให้สูงค่า บำรุงหล้าค่าอินทรีย์ทวิไซร์
เขี้ยวรูปไข่ปลายแหลมขนแซมใบ แย้มช่อดอกไสวเหลือองอ่อนงาม

ผลเป็นฝักแบนรีสีน้ำตาล แต่ไม่นานพานแตกแยกเป็นง่าม
เมล็ดโปรยโรยขยายกลายโตงาม ท้วป่าคามยามชมพรมพรางเย็น

สารพันคุณค่านานาชนิด ตั้มนำประดิษฐ์คิดตกแต่งแสงสีเด่น
เปลือกปิดขั้วนเกลียวเขือกเลือกใช้เป็น ทั้งโดดเด่นเร้นแฝงค่ายาสมุนไพร

Bauhinia scandens L.

Photo: Nidhan Singh @ Dehradun

อาการไอร้อนในพ่นหายใจ

ปวดข้อลดผื่นกลากเกลื้อนไกล

พิษทั้งปวงล่วงลับกลับดีไซร์

บิดหายไวกระษัยวายกลายเป็นแข็งแรง

ลิงลางลิงโหนกระไดลิงทั้งขาห้อย

ลิงลางลิงหลับผล็อยห้อยแอบแฝง

ป่าสมบุรณ์พูนชีพล้ำทุกหนแห่ง

พลันแห่งแล้งหากป่าราพณาสุรลง

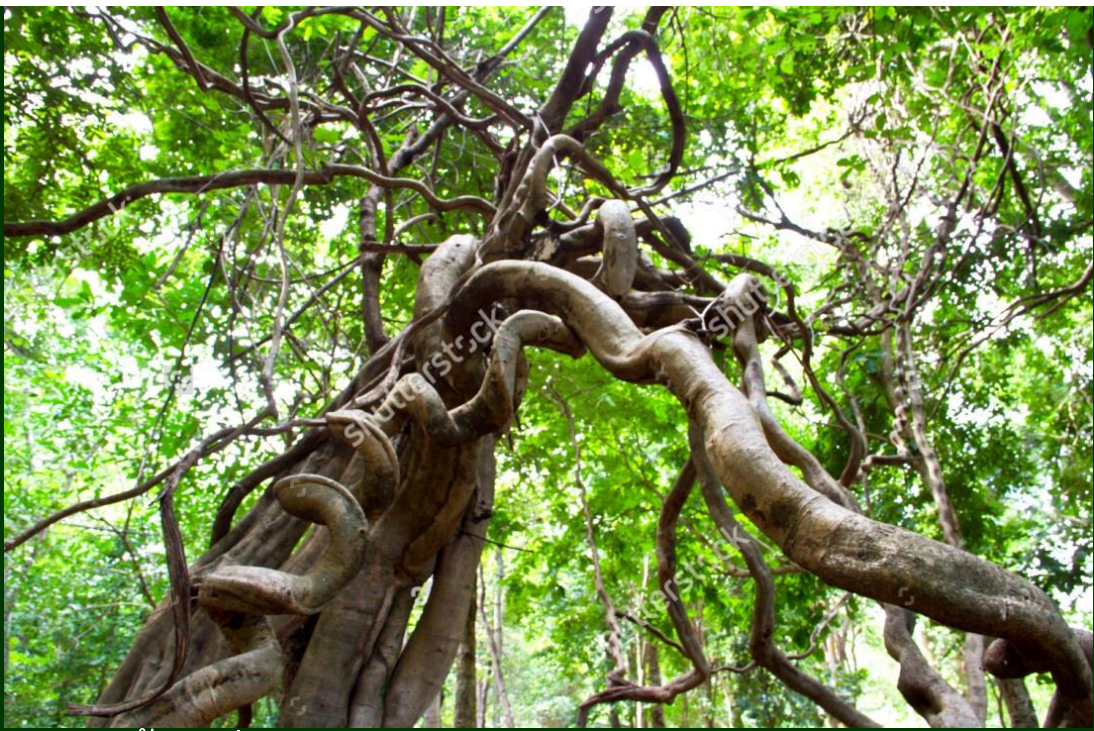
กุศล คำเพราะ

กระไดลิง ใครสงสัย ไยชื่อนี้

ก็เพราะมี ลักษณะเด่น เป็นไม้เถา

มีมือจับเลื้อยเลาะเกาะเพื่อนเอา

พาดยอดเขาพันเป็นชั้นคล้ายบันได

ด้วยเหตุนี้จึงมีชื่อคือ กระโดลิง หรือลางลิง กระไดвок นะบอกให้
หรือโซกนุ้ย มะลือคำ จำกันไว้ และอีกคำเกือบลืมไป..บันโดลิง

กระโดลิงห้อยยาวเรียงกิ่งไม้เถา ยามแก่เฒ่าแห้งเหี่ยวด้วยจึงสวยยิ่ง
โค้งไปมาเถาเป็นลอนสะออนจริง บันโดลิงใช้ห้อยโหนดโหนดทะยาน

กระโดลิงไม้เถาใหญ่มีใบเดี่ยว เป็นสีเขียวยืนยาวยิ่งจากกิ่งก้าน
ปลายใบแหลมแยกเป็นสองแฉกบาน รอยต่อก้านเว้าเข้าราวหัวใจ

ดอกนั้นหน่อออกเป็นช่อต่อปลายกิ่ง ช่อสวยยิ่งสีขาวพราวสดใส
หลายดอกเล็กรวมเป็นช่อชูแกว่งไกว มีห้านกลีบเกสรในสีเหลืองแซม

กระโดลิงออกผลมนเป็นฝัก มีรูปลักษณะแบนรีมีติ่งแหลม
ฝักที่แก่สีน้ำตาลออกแดงแกม ภายในฝักจกมีแถมเมล็ดใน

สรรพคุณกระโดลิงมากจริงหนา เป็นสมุนไพรทำเป็นยารักษาได้
เป็นตำรายาพื้นบ้านอีสานไทย รากเถาใบต้มกับน้ำดื่มเป็นยา

สรรพคุณแน่แท้หายได้หลายพิษ แก้โรคบิด พิษร้อนไข้ ได้ดีหนา
แก้กระษัย อีกร้อนใน ไอด้วยนา เถารักษาพิษทั้งหลายได้หายดี

เปลือกเป็นยาต้มอาบคุมกำเนิด อาบกันเถิดถ้าปวดข้อก็ยานี้
โรคผิวหนังก็ยังใช้ได้อย่างดี สมุนไพรดีลั่นเปลือกต้นกระไดลิง

เปลือกที่เหนียวทำเกลียวใช้แทนเชือก เถาแห้งเหือกประดิดูต้นไม้ได้สวยยิ่ง
ทำกรอบรูป แกนโคมไฟได้ทนจริง ประโยชน์ยิ่งต้นกลางถึงจิงจุบเบย

จตุพร สุวรรณปากแพรก

กลางถึงกระไดลิงอิงไม้ใหญ่ อิงอาศัยเกาะเกี่ยวไปทุกสถาน
เกาะเลี้ยวลดคดไปไพรสรณ กลางถึงลัดเลื่อยผ่านรอบพงไพร

Buahinia scandal L. ชื่อวิทยาศาสตร์ที่แสนไพเราะไหม

จัดอยู่ในวงศ์ถั่ว FABACEAE ใจ ชื่อท้องถิ่นมีอีกหลายชื่อนานา

มะลิ้มคำ กระไดวอก โชกนุ้ย เครือเสี้ยว ลุย มะลิ้มดำ ก็มีหนา
ขึ้นเกือบทั่วประเทศไทยที่เห็นมา ราชบุรีพารา เชียงใหม่ อีสาน มี

เป็นพรรณไม้เถาเนื้อแข็งขนาดใหญ่ ไม้ผลัดใบมีมือเกาะยอดไม้ขึ้น
เถาแข็งแรงเหนียวแบนโค้งเป็นลอนดี ดูไปคล้ายบันไดที่พาดต้นไม้ไป

ตามกิ่งอ่อนจะเห็นขนประปราย แก่กลับกลายไม่มีขนเกลี้ยงสดใส
ขึ้นตามป่าดิบแล้งเบญจพรรณขึ้นได้ ยกเว้นภาคใต้เมืองไทยไม่มีมัน

ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงสลับ ดูเหมือนกับรูปพัด รูปไข่สั้น
ปลายใบแหลมเว้ามากน้อยคอยดูกัน ใบยาวสั้นประมาณหกถึงสิบเอ็ดเซนติเมตร

ผลเป็นฝักรูปแบนรีปลายฝักมน ฝักแก่สีน้ำตาลแดงปนแห้งแยกออกได้
ภายในมีหนึ่งถึงสองเมล็ดใหญ่ เมล็ดนั้นไซ้เป็นรูปขนานสราญตา

Bauhinia scandens L.

Photo: Nidhan Singh @ Dehradun

สรรพคุณเป็นยาแก้พิษไข้ แก้กระษัยไข้เซื่องซึมร้อนในหนา
แก้โรคผิวหนังปวดข้อตัมน้ำอาบเป็นยา คุมกำเนิดชะงัดนาหญิงห้ามดื่มมัน
เปลือกกระโถลิงดีมีความเหนียว ขวั้นเป็นเกลียวแทนเชือกเถาแห้งงอนั้น
นำมาประดิษฐ์กรอรูปโคมไฟกัน แล้วแต่จะเสกสรรปั้นแต่งเอา

อานนท์ สรวิสูตร

